

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันการผลิตไม้ดอกไม้ประดับของเกษตรกรได้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะเป็นอาชีพเสริมให้แก่เกษตรกรได้เป็นอย่างดี และเกษตรกรบางรายก็สามารถยึดเป็นอาชีพหลักได้ ไม้ดอกไม้ประดับที่เกษตรกรให้ความสนใจมีอยู่หลายชนิด เช่น กุหลาบ เบญจมาศ ดาวเรือง เยอบีร่า ฯลฯ เป็นต้น

นอกจากไม้ดอกดังที่กล่าวมาแล้วยังมีไม้ดอกอีกชนิดหนึ่งที่เกษตรกรให้ความสนใจปลูกเป็นอาชีพเสริม ได้แก่ ปทุมมา (*curcuma alismatifolia* Gagneb) เป็นพืชสกุลขมิ้น แต่เดิมใช้เป็นพืชสมุนไพรและบริโภคเป็นอาหาร แต่เนื่องจากดอกไม้ลักษณะและสีสรรสวยงามจึงได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง เพื่อใช้เป็นไม้ดอก ไม้กระถางและไม้ประดับแปลง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้รับการส่งเสริมให้เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งตลาดต่างประเทศที่สำคัญของปทุมมาคือ เนเธอร์แลนด์ ญี่ปุ่น และ อเมริกา ซึ่งขณะนี้ได้เริ่มขยายตลาดไปยังต่างประเทศในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจยุโรป ปทุมมาเริ่มส่งออกเมื่อประมาณปี 2535 มูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ขณะนี้ผลผลิตยังไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด ซึ่งมีความต้องการทั้งหัวและดอกตลอดทั้งปี แต่ประเทศไทยสามารถผลิตปทุมมาได้เฉพาะในฤดูกาลปกติเท่านั้น จึงได้ศึกษาวิธีการผลิตปทุมมานอกฤดูกาลขึ้น เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิต และมูลค่าส่งออกให้สูงขึ้น (เอกสารเผยแพร่งานเทคโนโลยีข้าวไทยสู่สหประชาชาติใหม่, 2543)

ปริมาณการส่งออกในฤดูแรก 2536 และ 2537 สูงถึง 1.3 และ 1.0 ล้านเหง้าตามลำดับ ซึ่งแม้ว่าจะเป็นปริมาณค่อนข้างสูงแต่ก็ยังต่ำกว่าปริมาณความต้องการของตลาดโลกที่ปริมาณการว่าไม่ต่ำกว่า 2 ล้านเหง้าต่อปี (สุรวิษ : 2539)

ประเทศไทยส่งออกปทุมมาผ่านทางท่าอากาศยานกรุงเทพฯและท่าอากาศยานเชียงใหม่เพิ่มจาก 2 แสนหัว ในปี พ.ศ. 2536 เป็น 2.4 ล้านหัว ในปี พ.ศ. 2537 ซึ่งจะเห็นว่าปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นในอัตราสูงพร้อมๆ กับราคาต่อหัวที่เพิ่มสูงขึ้นด้วย ประมาณว่าความต้องการของตลาดโลกในช่วง พ.ศ. 2540 หรือในปีถัดไปนั้น จะอยู่ใน ระดับ 2 ล้านหัวต่อปี ในการปลูกพืชกลุ่มปทุมมาหรือกระเจียวเพื่อจำหน่ายนั้นสามารถสร้างรายได้ก่อนหักค่าใช้จ่ายแก่เกษตรกรได้มาก ระหว่าง 1-2 แสนบาทต่อไร่ต่อปี ซึ่งปัจจุบันสูงมากเมื่อเทียบกับไม้ดอกชนิดอื่นๆ (สุปราณี : 2540)

อย่างไรก็ตามการผลิตปทุมมามีปัญหาอีกหลายประการ เช่น ปัญหาหัวพันธุ์ไม่ปลอดโรค เกษตรกรไม่มั่นใจในตลาดว่าผลิตแล้วมีตลาดรองรับแน่นอนหรือไม่ ทำให้การผลิตหัวพันธุ์ปทุมมาไม่สม่ำเสมอ และเกษตรกรบางรายก็ยังมีประสบการณ์น้อยในการปลูกและผลิตปทุมมา

เหตุผลที่ทำให้การศึกษาเรื่องปทุมมาก็เพื่อจะได้ทราบถึงวิธีการผลิตและการจำหน่ายของเกษตรกรที่ปลูกอยู่แล้ว และเกษตรกรรายใหม่ที่ให้ความสนใจตลอดจนได้ทราบถึงรายได้และผลตอบแทนจากการปลูกปทุมมาในหนึ่งฤดูกาลของเกษตรกรและได้ทราบถึงวิธีการดูแล การผลิต ตลอดจนการดูแลรักษาโรคและแมลงต่างๆ ที่เกิดกับปทุมมา และเพื่อที่จะได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ของเกษตรกรที่ปลูกปทุมมาเพื่อที่จะได้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการปลูกและผลิตปทุมมาต่อไป ซึ่งในการครั้งนี้ผู้วิจัยทำการเลือกศึกษาเฉพาะอำเภอพร้าว อำเภอสันทราย และอำเภอแม่ริม เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีเกษตรกรให้ความสนใจและมีปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นทุกปี โดยมีการรวมกลุ่ม และมีการกำหนดกฎระเบียบที่แน่นอนในการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ตรงกับความต้องการของตลาดในประเทศและต่างประเทศ

เนื่องจากมีผู้ศึกษาเรื่องปทุมมามาแล้วในด้านการส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ แต่ในการศึกษาในครั้งนี้จะศึกษาถึงการผลิตและการจำหน่ายของเกษตรกรที่ทำการผลิตตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการเก็บเกี่ยว การจำหน่ายให้แก่ผู้รับ ผลตอบแทนที่เกษตรกรผู้ปลูกปทุมมาได้รับจากการผลิต ตลอดจนการศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกษตรกรประสบในการผลิตปทุมมาเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาปทุมมาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการผลิตและการจำหน่ายปทุมมาของเกษตรกรใน จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษารายได้และผลตอบแทนจากการปลูกปทุมมาในหนึ่งฤดูกาลปลูกของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและจำหน่ายปทุมมาของเกษตรกรใน เชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบสภาพการผลิตและการจำหน่ายตลอดจนปัญหาและผลตอบแทนของเกษตรกรในการผลิตปทุมมาในจังหวัดเชียงใหม่ อันจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนและส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตปทุมมาต่อไป

นิยามศัพท์

ปทุมมา (*Curcuma alismatifolia* Gagneb.) หมายถึง ไม้ดอกไม้ประดับในเขตร้อนในวงศ์ขมิ้น ซึ่งจะสามารถจำแนงได้ในลักษณะไม้ตัดดอก ไม้กระถางและไม้ประดับแปลงและส่งออกในรูปแบบของหัวพันธุ์ก็ได้

การผลิตปทุมมา หมายถึง ผลิตหัวเพื่อจำหน่าย

เกษตรกร หมายถึง ผู้ปลูกปทุมมาในพื้นที่อำเภอสันทราย อำเภอพร้าว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

วิธีการผลิต หมายถึง การที่เกษตรกรทำการปลูกปทุมมา เป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม และได้ผลผลิตออกมาเพื่อจำหน่ายให้กับผู้บริโภค โดยมีขั้นตอนการขยายพันธุ์ การปลูกและการดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การตัดเกรด การเก็บรักษา และการบรรจุหีบห่อตลอดจนการป้องกัน การพักตัวของหัวพันธุ์ ปทุมมาเพื่อใช้ปลูกและจำหน่ายต่อ

การรับข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การรับข้อมูลทั้งด้านการผลิต ภาวะการผลิตเกี่ยวกับปทุมมา และการฝึกอบรม ตลอดจนการให้คำแนะนำแก่เกษตรกร โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

สภาพการผลิต หมายถึง จำนวนพื้นที่การผลิต ปริมาณการผลิต ผลผลิตต่อไร่ต่อต้นทุนการผลิต และมูลค่าของผลผลิตของเกษตรกร

ต้นทุนการผลิต หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการผลิตปทุมมา เช่น การเตรียมดิน ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมี ป้องกันกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช

ราคาของผลผลิต หมายถึง ราคาที่เกษตรกรได้รับจากการขายปทุมมา

ผลผลิตต่อไร่ หมายถึง ผลผลิตทั้งหมดตามฤดูกาลชนิดใดชนิดหนึ่งที่ผู้ผลิตได้คิดเฉลี่ยต่อพื้นที่ปลูกชนิดนี้หนึ่งไร่

ผลผลิตทั้งหมด หมายถึง ผลผลิตปทุมมาทั้งหมดของเกษตรกรที่ผลิตได้ต่อ 1 ฤดูกาลผลิต

ผลตอบแทน หมายถึง รายได้สุทธิที่เหลือของรายได้ทั้งหมดที่หักค่าใช้จ่ายแล้ว

รายได้จากการผลิตปทุมมา หมายถึง รายได้ทั้งหมดที่ผู้ผลิตได้รับจากการผลิตพืชตามฤดูกาลพืชใดพืชหนึ่ง ต่อหนึ่งฤดูกาลผลิต ซึ่งเท่ากับ จำนวนผลผลิตทั้งหมดคูณด้วยราคาของผลผลิตพืชชนิดที่ขายได้ที่ไร่นา

รายได้ต่อไร่ หมายถึง รายได้ทั้งหมดที่ผู้ผลิตได้รับจากการผลิตพืชตามฤดูกาลพืชใดพืชหนึ่งต่อหนึ่งฤดูกาลผลิต คิดเฉลี่ยต่อพื้นที่เพาะปลูกพืชชนิดนั้น ๆ หนึ่งไร่

รายได้สุทธิต่อไร่ หมายถึง ส่วนของรายได้ทั้งหมดที่อยู่เหนือต้นทุนผันแปรทั้งหมดต่อพื้นที่ปลูกหนึ่งไร่